

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Національний університет
«**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ**»
імені Т.Г. Шевченка

Навчально-науковий
**ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН** імені О.М. Лазаревського

КАФЕДРА
права, філософії та політології

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

бакалавр
08 Право
081 Право
Право
4
4 рік, VIII семестр
Обов'язковий компонент
згідно з розкладом
українська
щопонеділка 12.00-13.00 (110 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
Кандидат юридичних наук, доцент
Віхров Сергій Олександрович
E-mail: serhii_vikhrov@ukr.net

Викладач

Контакти

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни «Екологічне право» формує у студентів теоретичні знання і практичні навички про поняття, предмет та методи екологічного права, його джерела, основні інститути та підгалузі, правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів, юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Адже саме при вивченні дисципліни «Екологічне право» у студентів набуваються вміння тлумачити і застосовувати нормативні акти стосовно використання та охорони природних ресурсів.

Програма навчальної дисципліни складається з 4-х змістових модулів. Навчальна дисципліна «Екологічне право» призначена для студентів ЗВО, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є обов'язковою навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне право України» є:

– збільшення обсягу теоретичних знань у студентів та формування у них практичних вмінь та навичок щодо самостійного розв'язання проблем, які виникають у процесі реалізації норм екологічного законодавства, щодо врегулювання суспільних еколого-правових відносин у галузі користування природними ресурсами, охорони навколишнього природного середовища, створення умов щодо екологічної безпеки громадян;

– виробити навички високопрофесійних фахівців, які здатні приймати участь в удосконаленні системи екологічного законодавства та його окремих галузей, інститутів і під інститутів, сприяти при прийнятті виважених екологічно значимих рішень, формувати ефективне застосування положень екологічного законодавства у природоохоронній, правоохоронній та правозахисній практиці.

Завданням дисципліни «Екологічне право України» є всебічне засвоєння та оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, засвоєння квінтесенції, змісту еколого-правових відносин, навчитися розуміти зміст норм екологічного законодавства, правильно їх тлумачити та застосовувати при вирішенні конкретних справ, розвиток у студентів еколого-правового світогляду та мислення. Студенти також мають опанувати навички самостійної роботи із нормативно-правовими актами та еколого-правовою літературою.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій.
ЗК9	Здатність працювати в команді.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК 15	Прагнення до збереження навколишнього середовища
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Програмні результати навчання	
ПРН 8.	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
ПРН 18.	Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.
ПРН 19.	Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
ПРН 20.	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
ПРН 21.	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
1	Поняття, предмет, метод, принципи і система екологічного права України	10	2	2	2
2	Джерела екологічного права	10	2	2	2
3	Екологічні права та обов'язки громадян	8	2	2	2
4	Право власності на природні ресурси. Право природокористування.	10	2	2	4
Змістовий модуль 2.					
5	Правове забезпечення екологічної безпеки	10	2	-	4
6	Поняття, система і компетенція органів управління природокористуванням і охороною довкілля	10	2	2	2
7	Функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля	10	2	2	2
8	Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	10	2	2	2
Змістовий модуль 3.					
9	Правовий режим використання та охорона надр	10	2	2	4
10	Правовий режим використання та охорони земель	10	2	2	4
11	Правове регулювання охорони атмосферного повітря	10	2	2	4
12	Правовий режим використання та охорона вод	10	2	2	2
13	Правовий режим використання та охорони тваринного світу	10	2	2	2
14	Правовий режим використання і охорона лісів	10	2	2	2
15	Правовий режим використання та охорони рослинного світу	10	2	2	2
16	Правове регулювання охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду	10	2	2	2
17	Правове регулювання використання та охорони курортів, лікувально-оздоровчих зон, рекреаційних зон та територій	10	2	2	2
Змістовий модуль 4.					
18	Роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні європейського права навколишнього середовища	10	2	2	4
Разом за курс		120	38	34	48

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Поняття, предмет, метод, принципи і система екологічного права України (2 год)

План:

Поняття, предмет і методи екологічного права.

Об'єкти екологічного права.

Принципи, функції та норми екологічного права.

Система екологічного права.

Тема 2. Джерела екологічного права (2 год)

План:

Поняття та види джерел екологічного права.

Зміст екологічного законодавства.

Конституційні основи екологічного права.

Законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права.

Конституція України в системі джерел екологічного права, їх види.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Земельний, Водний, Лісовий кодекси і Кодекс України про надра як джерела права.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян (2 год)

План:

Поняття екологічних прав громадян.

Види екологічних прав громадян.

Обов'язки громадян у галузі екології.

Гарантії екологічних прав громадян та їх форми захисту.

Тема 4. Право власності на природні ресурси. Право природокористування (2 год)

План:

Поняття та зміст права власності на природні ресурси.

Форми права власності на природні ресурси.

Підстави для виникнення та припинення відносин права власності на природні ресурси.

Об'єкти і суб'єкти права власності на природні ресурси.

Поняття «право природокористування».

Принципи та види права природокористування.

Суб'єкти та об'єкти права природокористування.

Права і обов'язки природокористувачів.

Права і обов'язки суб'єктів орендних правовідносин природокористування.

Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Поняття, система і компетенція органів управління природокористуванням і охороною довкілля (2 год)

План:

Поняття та зміст управління в галузі екології.

Принципи державного управління в галузі екології.

Методи державного екологічного управління.

Тема 6. Функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля (2 год)

План:

Просторово-територіальний устрій природних ресурсів.

Моніторинг довкілля.

Кадастри природних ресурсів.

Екологічна експертиза.

Екологічний контроль.

Екологічний стандарт та нормативи.

Тема 7. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення (2 год)

План:

Поняття відповідальності за порушення екологічного законодавства.

Підстави відповідальності в галузі екології.

Поняття екологічного правопорушення.

Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

Поняття екологічних прав громадян. Види екологічних прав громадян.
Обов'язки громадян у галузі екології.
Гарантії екологічних прав громадян та їх форми захисту.

Тема 8. Правовий режим використання та охорона надр (2 год)

План:

Надра як об'єкт правової охорони та використання.
Правове регулювання охорони та використання надр.
Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Змістовий модуль 3.

Тема 9. Правовий режим використання та охорони земель (2 год)

План:

Завдання земельного законодавства.
Правове регулювання охорони та використання земельних ресурсів.
Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.

Тема 10. Правове регулювання охорони атмосферного повітря (2 год)

План:

Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони та використання.
Правове регулювання охорони та використання атмосферного повітря.
Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря.

Тема 11. Правовий режим використання та охорона вод (2 год)

План:

Води як об'єкт правової охорони та використання.
Правове регулювання охорони та використання вод.
Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Тема 12. Правовий режим використання та охорони тваринного світу (2 год)

План:

Тваринний світ як об'єкт правової охорони та використання.
Правове регулювання охорони та використання тваринного світу.
Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

Тема 13. Правовий режим використання і охорона лісів (2 год)

План:

Ліси як об'єкт правової охорони та використання.
Правове регулювання охорони та використання лісів.
Поняття права лісокористування та його види.
Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Тема 14. Правовий режим використання та охорони рослинного світу (2 год)

План:

Рослинний світ як об'єкт правової охорони та використання.
Форми права користування рослинним світом.
Правове регулювання охорони рослинного світу.
Управління та контроль у галузі охорони, використання і відтворення рослинного світу.
Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.

Тема 15. Правове регулювання охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду (2 год)

План:

Природно-заповідний фонд як об'єкт правової охорони та використання.

Правове регулювання використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду.
Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Тема 16. Правове регулювання використання та охорони курортів, лікувально-оздоровчих зон, рекреаційних зон та територій (2 год)

План:

Курортні і лікувально-оздоровчі зони як об'єкти правової охорони.

Правове забезпечення раціонального використання курортних і лікувально-оздоровчих зон.

Правові основи ведення кадастрів у галузі охорони та використання курортних і лікувально-оздоровчих зон.

Рекреаційні зони як об'єкти правової охорони.

Правове забезпечення раціонального використання рекреаційних зон.

Змістовий модуль 4.

Тема 17. Роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні європейського права навколишнього середовища (2 год)

План:

Функції органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна нормативна база:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР Редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII. Редакція від 03.07.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 30.12.2020 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. Редакція від 01.01.2021 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. Редакція від 01.01.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
9. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>
10. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 р. № 2894-III. Редакція від 07.06.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>
11. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV. Редакція від 19.04.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>
12. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16 червня 1992 р. № 2456-XII. Редакція від 03.07.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
13. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 591-XIV. Редакція від 07.06.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>
14. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. № 1908-III. № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text>

15. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ. Редакція від 14.01.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
16. Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1147. Редакція від 15.02.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text>
17. Концепція збереження біологічного різноманіття України: постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 1997 р. № 439. Редакція від 21.10.2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-97-%D0%BF#Text>
18. Порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459. Редакція від 14.11.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-92-%D0%BF#Text>
19. Закон України "Про оцінку впливу на довкілля" від 23.05.2017 р. №. 2059-VIII. Редакція від 01.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
20. Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами" від 30.06.1995 № 255/95-ВР. Редакція від 07.06.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>
21. Закон України "Про відходи" від 05.03.1998 № 187/98-ВР. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text>
22. Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР. Редакція від 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
23. Державні санітарні правила ДСП 8.8.1.2.001-98. Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві. Затверджені 3 серпня 1998 р. №1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001282-98#Text>

Основна література:

1. Аніщенко В.О., Олійник О.І., Зенченко О.О. Екологічне право: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 264 с.
2. Екологічне право. Навчальний посібник / за ред. Устименка Т.П. Київ: Алерта, 2016. 290 с.
3. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посіб. / за ред. Курило В.І. Київ :Алерта, 2015. 620 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України — www.zakon.rada.gov.ua
2. Сайт Кабінету Міністрів України — www.kmu.gov.ua
3. Сайт Верховного Суду України — www.scourt.gov.ua

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
виконати індивідуальне завдання
самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.

набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проєктної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Усне опитування на практичному занятті	17	3	до 51
Індивідуальні завдання	6	1	до 6
Реферат, есе	2	5	до 10
Контрольна робота, тестове завдання	1	8	до 8
Іспит			до 25
Всього:			до 100